

**LUCREȚIA ȘIPOȘ FLUIERAȘ, LITERATURA ROMÂNĂ
PENTRU COPII ȘI TINERET. SCRIERI ROMÂNEȘTI DIN
UNGARIA - Studii, vol.I Editura Sarvaspress, Szarvas, 2007, 312p**

Mihaela COȚA-MĂRGINEAN
Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Editura Sarvaspress a publicat de curând volumul *Literatura română pentru copii și tineret. Scrieri românești din Ungaria. Studii, vol I*, semnat de doamna Lucreția Șipoș Fluieraș, o pasionată cercetătoare a acestui domeniu, profesor ce își închină viața actului de a forma dascăli de limba română pentru școlile românești din Ungaria.

Cartea țintește spre mai multe deziderate. Pe de o parte urmărește „însușirea selectivă a valorilor literaturii române din Ungaria”, iar pe de altă parte, e un argument pentru demersul oricărui cititor de a se apropia de literatura pentru copii și adolescenți.

Autoarea vine în sprijinul îmbogățirii orizontului cultural al românilor din Ungaria și nu numai. Doamna Lucreția Fluieraș pune în evidență contribuția scriitorilor de naționalitate română din Ungaria precum Ilie Ivănuș, Lucia Borza, Lucian Magdu, Ana Hoțopna etc., a tuturor celor ce au arătat dincolo de hotarul țării că limba noastră poate naște metafore.

În debutul cărții autoarea oferă un argument pentru a-și motiva o astfel de întreprindere. Argumentul se susține prin prezentarea obiectivelor pe care doamna Lucreția Șipoș Fluieraș și le-a propus. Sub semnul „Argumentului” autoarea face o scurtă trecere în revistă a tradiției învățământului pedagogic din orașul Szarvas, din Ungaria. Înainte de a trece la prezentarea propriuzisă a învățământului românesc din orașul avut în vedere, excelența cunoscătoare a învățământului românesc din țara vecină realizează o scurtă incursiune în istoria orașului maghiar pentru a familiariza cititorul cu lumea la care se referă.

Considerăm că e binevenit și pentru noi, cei din țară, faptul că aici se evocă cu un real respect nume importante ale culturii, dar mai ales ale învățământului pedagogic din Ungaria precum: Tessedik Samuel (1767-1820), Vajda Peter (1843-1916), Benka Gxula (1838-1913) și nu numai.

Cartea are o structură conformă dezideratelor propuse, anume: patru capitole coerente, cu o continuitate desăvârșită: I *Literatura populară*, II *Literatura cultă*, III *Scriitori români din Ungaria* și IV *Varia*.

Primul capitol *Literatura populară* este, la rîndu-i remarcabil structurat. Autoarea realizează o incursiune în cultura românească pornind de la începuturile ei, subliniind că „Înainte de apariția scrisului în limba română și, evident, a literaturii scrise, pe vechiul teritoriu al Daciei romane, în spațiul carpato-danubiano-pontic, s-a format o literatură orală”. Referirea minuțioasă la literatura populară, rezultat al unei documentări de excepție, caută să sublinieze importanța pe care literatura populară o are pentru cea cultă pe de o parte, pentru poporul și originea poporului care a creat-o, pe de altă parte. Surprind cititorul român, în modul în care se realizează prezentarea acestei părți de cultură română, insistența asupra interesului manifestat de oamenii de cultură români față de culegerea și publicarea literaturii populare, precum și concluziile analizei realizate pe parcurs.

Fiecare capitol este chibzuit construit. După ce caracterizează, în general, literatura populară, se trece la prezentarea genurilor și speciilor acestei componente a literaturii naționale. E meritorie și insistența asupra ideii că, înainte de a avea o literatură scrisă, la noi a existat o literatură orală. Doamna profesoară Lucreția Fluieraș, universitar român în Ungaria, așază la loc de cinste, literatura populară românească, față de cea a altor popoare mărturisind admirația față de bogăția, diversitatea și valoarea creației anonime românești.

E de reținut modul în care se clasifică în această carte speciile literaturii populare, fără a se rezuma la o simplă enumerare a lor, exemplificarea, apelul la text fiind actul ce întemeiază la un astfel de autorsubclasele detașate.

Limbajul ce se regăsește aici e la rândul-i de remarcant, o limbă românească îngrijită, clară, suplă, armonioasă domină atmosfera cărții pentru ca evocarea folclorului copiilor să nu rămână fără efect în rândul cititorilor.

Aș adăuga meritul că autoarea face din întreaga prezentare a folclorului și a literaturii pentru copii nu numai un material didactic de folosit în cadrul sistemului de învățământ, ci și un adevărat spațiu de întâlnire a cititorului cu literatura limbii sufletului redimensionat european.

Capacitatea de sinteză a autoarei este extraordinară. Domnia Sa reușește să adune în primul capitol al cărții literatura populară din Ungaria, povestitorii români de aici, autorii și textele lor reprezentative.

Și iarăși meritoriu: după o scurtă notă bibliografică a scriitorilor de naționalitate română din Ungaria, se prezintă, în paginile acestei cărți, creațiile reprezentative ale acestora. Măiestria constă aici în faptul că se îmbină în mod deosebit interesul pentru subiectul unor opere importante ale autorilor abordați, cu interpretarea textelor. Capacitatea de analiză e remarcabilă, întrucât dintr-un text, în aparență banal, se ajunge la remarcarea unor nebanuite valori simbolice.

Literatura cultă este titlul celui de al doilea capitol. La fel ca în cazul **Literaturii populare**, și se pornește de la origini. Capitolul II cuprinde cinci subcapitole: **Apariția literaturii română culte, Literatura pentru copii și tineret, primele reviste și cărți pentru copii, Literatura românilor din Ungaria. Privire generală și reprezentanți, Literatura română pentru copii și tineret din Ungaria. Reprezentați.** Apreciem faptul că se încearcă întâi să se realizeze un scurt istoric al elementelor de cultură românească. Subscriem ideii clar subliniată de autoare că „scrisul în limba română este mai vechi decât primul document care s-a păstrat: **Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung Muscel către Hans Benker**, judele Brașovului (1521)”. Trimiterile la lucrarea lui Nicolaus Olahus **Vlahul**, lucrare ce apare drept vechi și însemnat izvor istoric referitor la originea latină a limbii române și la unitatea poporului român întregesc demersul recuperativ în ordine istorică a unei conștiințe legitimate aici într-o dimensiune culturală.

După o trecere în revistă a textelor laice, se acordă în această carte, în egală măsură, importanță textelor religioase, precum și celor cu caracter istoric.

În mod firesc, cea mai mare parte a unui capitol este dedicată literaturii pentru copii și tineret. Autoarea dă dovadă de o impresionantă cunoaștere a psihologiei preșcolarilor și școlărilor mici, prin modul în care se referă la rolul acesteia în formarea personalității destinatarilor de o asemenea vârstă

„**Primele cărți și reviste pentru tineret**” sunt succint, dar cu maxim folos trecute în revistă. Justificat, se începe aici cu publicațiile românești din primele decenii ale sec. al XIX-lea, continuând cu contribuția marilor clasici la dezvoltarea culturii și literaturii românești, încheind cu generația contemporanilor, pentru a se ajunge apoi la contribuțiile românești din Ungaria.

Constatăm aici un paralelism reperabil la nivelul culturilor europene semnificative. La fel ca și în România, și în Ungaria înainte de apariția literaturii scrise, literatura a circulat în formă orală. Basmelor populare, poveștile, snoavele, ghicitorile au fost „fixate în scris și prelucrate artistic” în vremea noastră de folcloriști precum Lucia Borza, Alexandru Hoțopan. Conservarea culturii române orale se datorează, după cum reușește să ne convingă doamna Lucreția Fluieraș, și faptului că, începând cu anul 1950, anul apariției primei reviste românești din Ungaria, atât presa scrisă, cât și cea audio-vizuală, înregistrează, pe lângă altele, și literatură pentru copii și tineret.

Într-un întreg subcapitol sunt identificate condițiile specifice de manifestare a literaturii române din Ungaria. Surprinde argumentat, nu atât specificul local în acest tip de literatură, cât specificul românesc. Regăsim în această secțiune a lucrării, atât spre beneficiul cititorului din Ungaria, cât și spre beneficiul nostru, al celor din țară, o impresionantă sinteză: scriitori, genuri și

formelor literare datorate unor autori de naționalitate română aparținând minorității române Ungariei.

De data aceasta un adevărat istoric al literaturii românilor din Ungaria, excelent observator al tendințelor acesteia, doamna Lucreția Fluieraș recunoaște că nu se poate vorbi despre grupări compacte în rândul poezilor români, pe de o parte pentru că numărul lor este relativ restrâns, iar pe de altă parte, pentru că operele lor nu s-au bucurat de atenția criticilor. Spre a compensa acest neajuns, această densă contribuție cu privire a literatura românilor din Ungaria aduce în prim plan activitatea unor poeți precum Lucian Magdu, Ilie Ivănuș, Lucia Borza, Ana Crișan. Se recunoaște aici că proza românilor din Ungaria nu este la fel de bine reprezentată, ceea ce nu înseamnă că nume precum Ilie Ivănuș, Petru Popuța, Gheorghe Santău nu și-ar merita locul într-o panoramă a epicului românesc. Efortul autoarei, de a strânge date despre acești scriitori și poeți și despre operele lor este impresionant.

Pe lângă notele biobibliografice, acest manual, ori mai degrabă: suport de identitate românească, descinde în universul imagistic al operelor. Pe lângă formația de pedagog, doamna Lucreția Șipoș Fluieraș face dovada unui analist rafinat. Suntem, în fapt, în fața unui jurnal al scriitorilor români din Ungaria, autoarea transformând operele lor în adevărate argumente pentru o pedagogie a valorii. În acest cadru se profilează imaginea unor scriitori precum: Petru Anton, Maria Berenyi, Lucia Borza, Nicolae Gândilă, Ana Hoțopan, etc.

Din *Varia*, ultima secțiune a cărții, reținem mai ales încrederea autoarei în destinul unei astfel de literaturi. „Cultura românească din Ungaria- un râu cu albie proprie- are cursul ei firesc” – așa se intitulează o secțiune a volumului. Desprindem de aici ideea că spațiul de interferență în care ființează literatura română din Ungaria nu este unul nociv, ci unul valorizant. Mai ales în edificiul noului for cultural european, o literatură nu își găsește rațiunea de a fi în fapte izolate, cu atât mai mult cu cât aceasta este a unei minorități naționale. O cultură pură e o construcție ce nu participă la circuitul valorilor, nu oferă și nici nu primește nimic. Însingurarea, în cazul minoritarului nu înseamnă conservare, ci situare în trecut în defavoarea viitorului.

Adevărată pledoarie pentru cunoașterea literaturii minoritarilor români din Ungaria, cartea semnată de doamna Lucreția Fluieraș este în același timp, așa cum am mai arătat, un manual și un jurnal, o antologie și un demers analitic, o carte de istorie, istorie în dimensiune amplă culturală și de istorie literară în același timp. O carte fundament pentru imaginarul românilor din Ungaria și pentru conștiința lor de subiecți ai unei anume culturi: cultura română în totalitatea ei, din care cea zidită de ei este o parte semnificativă. Datorz o astfel de înțelegere a literaturii românilor din Ungaria, fie aceasta pentru copii sau pentru adulți, strădaniei doamnei **Lucreția Fluieraș**.

IV. IMAGINI DOCUMENT